STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Kultūrinė lingvistika	

Dėstytojas / a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): prof. dr. Kristina Rutkovska **Kitas / a (-i): dr. Monika Haber**	Filologijos fakultetas

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	Pasirenkamasis

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Auditorinė	Pavasario semestras	Lietuvių k.

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: nėra	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra)**: nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	150	32	118

Dalyko (modulio) tikslas		
Tikslingai ugdomi studento gebėjimai įžvelgti kalbos ir kultūros sąsajas, kalbos priklausomumą nuo supančio socialinio ir gamtinio pasaulio, atskleisti kalboje įtvirtintų stereotipų poveikį žmogaus savimonei, analizuoti ir kritiškai įvertinti įvairių diskursų teikiamą informaciją apie pasaulį ir atskleisti jos sąlygotumą; analizuojant įvairius tekstus (tautosakinius, literatūrinius, publicistinius, mokslo populiarinamuosius ir kt.) ugdomas kultūrinio konteksto išmanymas, tarpdisciplininė kompetencija, analitinio ir kritinio mąstymo, bendravimo ir bendradarbiavimo, darbo individualiai ir grupėmis, kokybės siekio ir mokėjimo mokytis gebėjimai.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	**Studijų metodai**	**Vertinimo metodai**
Studentai gebės apibrėžti kalbos pasaulėvaizdžio sampratą, supras kalbos ir kultūros, kalbos ir pasaulio santykį, kalbos reikšmę suvokiant ir vertinant dabarties visuomenę	Interaktyvios paskaitos (probleminis dėstymas) su vaizdinės medžiagos demonstravimu, grupės diskusija, minčių lietus.	Taikomas kaupiamasis vertinimas (Ugdomasis vertinimas ir Apibendrinamasis vertinimas).
Studentai gebės interpretuoti, vertinti įvairių diskursų medžiagą rekonstruojant	Pasirinktai temai surinktos medžiagos komentavimas per seminarus, grupės diskusija, minčių	Ugdomasis vertinimas: pasirengimas seminarams, diskusijos per seminarus, įvairių temų analizė.
pasaulio vaizdą kalboje, nustatant sąvokų bazinius sindromus ir profilius.	lietus, rengiamų projektų pristatymas atskiromis dalimis.	

Studentai mokės naudotis kultūrinės lingvistikos metodais rekonstruojant tam tikros kalbinės-kultūrinės bendruomenės vertybes.	Tekstų analizė, grupės projektas, kolegų darbų aptarimas.	Apibendrinamasis vertinimas: literatūros analizė, rašto darbas.
Studentai gebės apibūdinti kultūros ir žodžio dermę, atlikti kultūros reiškinių analizę, juos vertinti.	Kultūros tekstų analizė, grupės projektas, kolegų darbų aptarimas.	Apibendrinamasis vertinimas: konceptų, kultūrėmų, stereotipų analizė, rašto darbas.
Studentai sustiprins mokslinės medžiagos rinkimo, analitinio darbo, akademinio rašymo, viešojo kalbėjimo, darbo grupėse įgūdžius.	Savo įžvalgų pristatymas, grupės diskusija, grupinis darbas.	Projekto pristatymas, rašto darbas.

Temos	**Kontaktinio darbo valandos**							**Savarankiškų studijų laikas ir užduotys**	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	**Visas kontaktinis darbas**	**Savarankiškas darbas**	**Savarankiškai atliekamos užduotys**
1**.** Kalba ir kultūra. Pagrindinės sąvokos ir tyrimų kryptys: etnolingvistika, kultūrinė lingvistika ir antropologinė lingvistika. Susijusios disciplinos: sociolingvistika, psicholingvistika, komunikacijos studijos. Kultūrinės lingvistikos objektas – kalbos ir kultūros sąsajos. Kalbos vaidmuo pažįstant ir įprasminant pasaulį, formuojant pasaulėvaizdį, mąstymo būdus bei tapatybę. Kalba ir kultūrinė atmintis.	2		2				**4**	**15**	Mokslinės literatūros skaitymas ir aptarimas (Bartmiński, 2012: 10–28; Gudavičius, 2009: 8–28); diskusija pasirinkta tema, pvz.: „Tas pats pasaulis ar tik ta pati kalba? Apie žodžius, kurie formuoja tikrovę“
2**.** Etnolingvistikos ištakos: nuo klasikinės Vilhelmo fon Humbolto kalbinio reliatyvizmo teorijos, amerikiečių antropologų ir lingvistų požiūrių į kalbą iki kultūrinės ir socialinės komunikacijos tyrimų. Bendravimo etnografijos (Dell Hymes) samprata. Kalbos kodai (Basil Bernstein) ir jų ryšys su socialine klase, švietimo sistema bei kultūriniu kapitalu.	2		2				**4**	**15**	Mokslinės literatūros skaitymas ir aptarimas (Gudavičius, 2009: 38–52; Bernstein, 1986: 1–35), diskusija pasirinkta tema, pvz.: 1) „Skirtingos kalbos – skirtingos tikrovės?“ 2) „Humboldt vs. Hymes: ar kalba pirmiausia formuoja pasaulį – ar socialinius ryšius?“

3. Modernios kultūrinės lingvistikos formavimosi ypatybės. Kalba, atmintis ir kultūriniai kraštovaizdžiai. Aksiologiniai lingvistiniai tyrimai, viešojo diskurso analizė, J. Bartminskio mokykla. Tarminiai ir tautosakos tekstai – nuolat aktualūs kalbinės pasaulėžiūros dokumentai. Sakytinė istorija - gyvoji atmintis, jos tyrimai pasaulyje ir Baltijos šalyse. Etnoteologija, A. Wierzbickos religinių tekstų tyrimai.	4		4				**8**	**15**	Mokslinės literatūros skaitymas ir aptarimas (Bartmiński, 2007: 193–215; Wierzbicka, 1997: 3–26); diskusija tema: „Kalbiniai kraštovaizdžiai – gyva kultūros atmintis ar tik fonas kasdienybei?“
4. Lingvistiniai instrumentai pasaulėvaizdžio tyrimuose. Konceptas, stereotipas, kultūrema. Konceptai kaip kolektyvinio mąstymo, vertybinių nuostatų ir pasaulėvaizdžio modeliai. Kultūrėma kaip etninio identiteto reprezentantas, jos vaidmuo tekste ir identifikavimo tarminiame tekste būdai. Stereotipas viešajame diskurse ir liaudies kultūroje, jo fasetinė analizė.	4		2				**6**	**25**	Mokslinės literatūros skaitymas ir aptarimas (Assmann, 2014: 23–39; Bartmiński 2007: 133–157, Gudavičius 2009: 38–52); Praktinė užduotis: pasirinkto tipo teksto analizė ir reikšmingų sąvokų aptikimas.
5. Kalba, kultūra ir galia: XXI a. kultūrinės lingvistikos tyrimų iššūkiai. Kalbos vaidmuo krizių – karo, migracijos, karo grėsmės – laikotarpiais. Skaitmeninė kalba: emodžiai, memai, šenktoformos ir jų kultūrinė analizė. Pasaulėvaizdžių sandūros viešajame diskurse. Konceptų konfliktai politinėje ir žiniasklaidos kalboje.	4		4				**8**	**25**	Mokslinės literatūros skaitymas ir aptarimas (Kłosińska, 2012: 103–125; Wodak, 2015: 17–39; Zuboff, 2019: 237–256); Kūrybinis darbas: 1) Koncepto žemėlapis (kaip vienas konceptas (pvz.*tolerancija*) skamba skirtinguose diskursuose: literatūriniame, politiniame, žiniasklaidos, socialinių tinklų, propagandiniame, AI apdorojime ir kt.). 2) „Konceptų karas“ – simuliacinė diskusija.
6. Pasirengimas atsiskaitymams. Grupinio projekto rengimas pasirinkta tema.			2				**2**	**23**	Studentų grupių parengtų kūrybinių rašto darbų pristatymas.
Iš viso	16		16				**32**	**118**	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai

Taikomas kaupiamasis vertinimas. Ugdomasis vertinimas: 1. Pasirengimas seminarams, diskusijos per seminarus.	20 %	Visą semestrą	2 balai: jei studentas sugeba pritaikyti teorinę medžiagą konkrečiam objektui aptarti, ją interpretuoti, vartoja ir gali paaiškinti etnolingvistikos sąvokas, geba laisvai diskutuoti seminaro tema, teikti savo idėjas, lyginti kelių mokyklų ir teoretikų teiginius. 1 balas: jei studentas bando pritaikyti teorinę medžiagą konkrečiam objektui aptarti, vartoja etnolingvistikos sąvokas, bet negali jų paaiškinti, negali laisvai diskutuoti seminaro tema, sunkiai palygina kelių mokyklų ir teoretikų teiginius.
2. Grupinio projekto rengimas, kolegų atliktos analizės vertinimas, dalyvavimas diskusijose.	30 %	Visą semestrą	3 balai: jei studentas parengia projektą labai gerai, per seminarus pristato sklandžiai, aiškiai, įdomiai, įtraukia auditoriją; aktyviai dalyvauja diskusijose per kolegų pristatymų aptarimą. 2 balai: jei studentas projektą parengia iš esmės tinkamai, bet kiek per lakoniškai, per seminarus pristato sklandžiai, aiškiai, bet neįtraukia auditorijos; dalyvauja diskusijose per kolegų pristatymų aptarimą. 1 balas: jei studento projekto parengimas nepakankamai išplėtotas, pristatymams trūksta sklandumo, aiškumo, neįtraukiama auditorija; pasyviai dalyvaujama diskusijose per kolegų pristatymų aptarimą
Apibendrinamasis vertinimas: grupinis rašto darbas – projektas.	50 %	Egzaminų sesija	Darbo apimtis apie 20 000 ženklų su tarpais. Darbas vertinamas 5 balais, jeigu studentai projektą parengia gerai, pademonstruoja teorijos išmanymą. Darbas vertinamas 4 balais, jei studentai parengia projektą pakankamai gerai, bet nenuosekliai pademonstruoja teorijos išmanymą. Darbas vertinamas vidutiniškai 3 balais, jei projekto tema analizuojama padrikai, bet išmanomi teoriniai pagrindai. Darbas vertinamas 2 balais, jeigu analizė padrika, neįtraukiama teorinė medžiaga.
			Darbas vertinamas 1 balu, jei yra pateiktas tik menkas bandymas atlikti užduotį. Darbas vertinamas 0 balų, jei jis neatitinka jokių išvardytų reikalavimų arba yra tiesiog nepateiktas.

Rengiant rašto darbus ir atliekant savarankiško darbo užduotis (pvz., generuojant medžiagą analizei ar diskusijai, analizuojant, redaguojant tekstą, tikrinant rašybą ir gramatiką, kuriant pristatymų vizualizacijas ir atliekant kitus rutininius darbus) galima naudoti generatyvinio dirbtinio intelekto (GDI) įrankius. Jie turi būti naudojami vadovaujantis VU Filologijos fakulteto Generatyvinio dirbtinio intelekto gairėmis (nuorodą į gaires), studijų dalyko apraše nustatytais tikslais bei laikantis akademinio sąžiningumo, etiškumo, skaidrumo ir atsakomybės principų, numatytų VU teisės aktuose. Studentas (-ė) privalo deklaruoti GDI naudojimo faktą, nurodyti jo panaudojimo apimtį ir tikslą (arba darbo dalis, kurioms GDI buvo naudotas). Studentas (-ė) taip pat privalo gebėti paaiškinti ir pagrįsti GDI sugeneruotą ar jo pagalba parengtą turinį bei prisiimti visą atsakomybę už galutinį pateikto darbo turinį.

Autorius (-iai)	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				

Assmann A.	2012	Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives		Cambridge: Cambridge University Press
Bartmiński J.	2012	Aspects of Cognitive Ethnolinguistcs		London: Equinox Publishing
Bartmiński J.	2007	Językowe podstawy obrazu świata		Lublin: Wydawnictwo UMCS
Bogdzevič-Haber M.	2020	PYKČIO, BAIMĖS ir GĖDOS jausmai lietuvių kalboje iš kognityvinės ir kultūrinės perspektyvos. Daktaro disertacija		https://epublications.vu.lt
Gudavičius A.	2009	Etnolingvistika: (tauta kalboje)		Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla
Rutkovska K.	2016	NAMŲ konceptas lietuvių kalboje ir kultūroje	Elektroniniai mokslo vartai	**https://www.ateitis.net**
Wierzbicka A.	1997	Understanding Cultures through Their Key Words		Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese | Oxford Academic
Papildoma literatūra				
Bartmiński J.	1996–2012	Słownik stereotypów i symboli ludowych	1 t.	Lublin: Wydawnictwo UMCS
Bernstein B.	1986	Kody i ich odmiany, kształcenie i proces reprodukcji kulturalnej	Przegląd Socjologiczny 34/1	Przeglad_Socjologiczny
Bugienė L.	2019	Pokario Vilnius jo gyventojų akimis	Literatūra ir menas	https://pokariovilnius.llti.lt/
Kłosińska K. (red.)	2012	Wartości w językowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów	1–5 t.	Lublin: Wydawnictwo UMCS
Rutkovska K. (red.)	2023	Kultūrinės lingvistikos seminaras		http://www.kulturineling vistika.flf.vu.lt/lt/pagrind
Rutkovska K. (red.)	2020-2024	Vertybės lietuvių ir lenkų pasaulėvaizdyje.	t. 1– 4 t.	https://www.journals.vu.lt/open-series/issue/view/1916 https://books.akademicka.pl/publishing/
Tolstoj N. I.	1995–2000	Slavjanskije drevnosti	1–5 t.	Maskva: Indrik
Stundžienė B. (red.)	2012	Homo narrans: folklorinė atmintis iš arti		Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Wodak R.	2015	The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean		(PDF) The Politics of Fear. What Right-Wing Populist Discourses Mean
Zuboff Sh.	2019	The Age of Surveillance Capitalism		The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power

Atnaujinta 2026-10-30